

HOOFDSTUK 1

INLEIDING

‘Hoe lieflijk verschijnt gij, o levende zon, in de lichtberg des hemels, gij die aan het begin van alle dingen staat. Gij straalt uit de lichtberg in het oosten en vult de landen der aarde met uw schoonheid. Uw stralen omvatten alle landen, strekken zich uit tot de grenzen van uw ganse schepping. Ver weg zijt gij, en toch in uw straling op aarde aanwezig; wij aanschouwen u, toch kan niemand de weg zien waarop gij gaat.’ (Echnaton, 18^e dyn. Egypte)

Een tijdje geleden zag ik in het P.C.B., op het aankondigingsbord van de Christelijke vakbond A.C.V., een merkwaardige affiche. Er was een boekje te koop, *Van cipier tot vakbondslidder*, geschreven door oud-vakbondsmilitant Luc Neiryneck. Ik ken de man persoonlijk want hij was op de werkvloer ooit een tijdje mijn baas geweest. Ik ken hem ook als een minzaam man die in tegenstelling tot sommige militanten van andere vakbonden zelden zijn standpunt verdedigde door middel van schreeuwen en dreigen. Het sierde hem nog meer dat hij nu als gepensioneerde én vrijwilliger in een ziekenhuis de winst van het werkje aan een zusterziekenhuis in Kongo schonk. Ik was reeds lang geen lid meer van eender welke vakbond, maar toch kreeg ik het boekje te pakken. Ik vroeg en kreeg toelating van het H.V. om ook dit werk te recenseren en te publiceren op hun website, onder de rubriek ‘Kritisch Lezen’.

Van zodra ik voor vadertje Staat was komen werken had ik na een tijdje al mijn voorgaande vakbondsactiviteiten stopgezet en ten slotte zelfs mijn lidmaatschap opgezegd. In de maritieme sector was ik ooit militant, hoofdafgevaardigde en verkozen geweest voor de Ondernemingsraad en het Comité Veiligheid en Gezondheid. Later als kaderlid, belette dit me niet om door te groeien naar de afdeling binnen de vakbond gericht op kaderleden, namelijk de bediendenvakbond LBC/NVK. We waren jong, ambitieus, overmoedig en soms zelfs een beetje roekeloos. Om in de harde maritieme privésector jezelf te profileren als afgevaardigde, had je moed nodig. Er werd vergaderd over collectieve ontslagen, zware reorganisaties en drastische beslissingen. Daar werd dus niet flauw gedaan over postjes, speciale gevalletjes en pietluttigheden. Als er al eens werd gestaakt, dan waren dat meestal de anderen van de Regie voor Mari-

tiem Transport – de Staat dus – en dan konden wij de schepen ‘drijvend’ houden. Welnu, al dan niet vanwege mijn engagement en losse levensvisie kreeg ik inderdaad een schop onder mijn kl..ten. Dat heette toen opnieuw ‘noodzakelijke reorganisatie!’

Ik keek om me heen op mijn nieuwe werkvloer. Als je niet uitkeek, dan brak je bijna je benen over de afgevaardigden en vrijgestelden. Sommigen zag je bijna dagelijks, terwijl je anderen met veel moeite enkel nog kon terugvinden op de dagelijkse werklijsten in rubrieken waar de tijdelijk afwezigen stonden. Hier kon blijkbaar zowat iedereen zichzelf afgevaardigde noemen. Ik kreeg eerst nog als lid en later als niet-lid nooit een kieslijst te zien en dat stoorde me. De massale wilde stakingen, de kuddegeest en de massahysterie stoorden me nog meer. Ook al was ik net vanwege opnieuw een dreigende eindejaarsstaking al na vijf weken van Gent naar Brugge overgeplaatst, het kon me niet overtuigen. Ik staakte zelden of nooit mee en dat werd me meestal niet in dank afgenomen. Ik was het trouwens een beetje beu om ‘buiten’ opnieuw te moeten aanhoren dat ‘Jullie, de cipiers, met goed weer voorspeld voor volgend weekend opnieuw zouden gaan staken, zeker?’ Neen, in de bar van de duikersclub of op dat familiefeestje had ik steeds een antwoord klaar: ‘Ik staak niet!’ Luc gaf in zijn memoires trouwens toe dat sommige acties niet altijd gerechtvaardigd waren geweest. Ook dat sierde hem. Ik nam in voorbereiding van mijn werkje contact met hem op en kreeg bruikbaar advies. ‘Hartelijk dank, Luc!’

Een flink stuk van dit boek is autobiografisch en daar kan ik onmogelijk omheen. Wie ik was en wat ik meemaakte vooraleer ik in de gevangenis ging werken bepaalt voor een groot deel hoe ik nu ben en hoe ik die speciale werkomgeving ervaar. Als overtuigd vrijzinnig atheïst geloof ik enkel in ‘het hier en nu’. Ik geloof sterk – ook al is het werkwoord ‘geloven’ slecht gekozen – dat grootouders en ouders niet terug te vinden zijn in een of ander hiernamaals. Neen, de genen van wijlen grootvader en moeder steken de kop op als ik opnieuw net die beslissing neem die ook zij zouden hebben genomen. Ik doe dus niet aan voorouderverering, maar sta toch steeds versted als mijn assertiviteit precies lijkt op die van opa Oscar in de tijd toen dat woord nog niet bestond.

Opä Oscar Ackaert was ook cipier geweest. Hij was ooit zelfs tijdelijk bewaker in een concentratiekamp. Dat was (gelukkig) niet onder het Naziregime tijdens de oorlogsjaren of ergens ver weg aan het oostfront. Hij deed dienst net na de oorlog, toen collaborateurs gerechtelijk vervolgd werden. Net buiten de poorten van Brugge, waar later de zeemachtbasis was gevestigd, werd in allerijl een concentratiekamp opgericht om de ‘zwarten’ op te sluiten in afwachting

van hun proces. Ook toen heerste er een klassenjustitie en diegenen die het konden betalen namen een dure advocaat onder de arm. Hoe langer je de zaak toen kon laten uitstellen, hoe beter je er voorstond. Het vuur van de volkswoeede en de verbetering van de rechters werd gaandeweg steeds minder. De strafmaat werd na verloop dus steeds milder en de eerste sukkelaars kregen de kogel terwijl meneer de notaris die minstens even fout zat er veel later met een voorwaardelijke straf vanaf geraakte. Er was bij aanvang echter dringend veel bewakingspersoneel nodig en mijn grootvader werd er cipier.

Hij zou er als eerste aangenomen worden. Als laatste sloot hij er ook de poorten en kreeg als beloning een vaste job aangeboden in de naargeestige gevangenis in de binnenstad; het Pandreitje. Tussen aanvang en einde loopbaan als kampbewaker had hij tientallen collega's zien komen en vooral gedwongen zien gaan. Corruptie tierde er welig. De levensomstandigheden daarbinnen waren juist vanwege de toenmalige tijdsgeest en volkswoeede niet rooskleurig. Daar werden bewakers door bezoekers vaak 'cadeaus' aangeboden voor een extra boterham of wat smokkelwaar. Mijn grootvader deed hieraan uit principe nooit mee, zelfs niet toen zijn eigen neef achter de prikkeldraad terecht kwam. Hij zou zijn leven lang iedere rekening ruim voor vervaldatum betalen, iedere belastingaangifte eerlijk invullen en iedere klus in het zwart weigeren. Niettegenstaande het aanbod om later in een echte gevangenis aan de slag te gaan, koos hij voor een baan bij het ministerie in Brussel. Ik kreeg zijn principes dikwijls stevig ingepeperd. Het gevangenisverleden van mijn familie; ik zou er later plots ongewild mee worden geconfronteerd. Die neef!

Het jaar 1976 was een van de heetste zomers ooit in West-Duitsland. De muur stond nog overeind. Als nieuwe officier was het de gewoonte dat je jezelf kort kwam voorstellen bij de korpscommandant van het regiment. Dat gebeurde meestal op de eerstvolgende werkdag na aankomst en netjes in 'den zwart-wit', het vormeloze kakiuniform met daaronder een wit hemd met een zwarte das. Op je schouders lagen twee gouden epauletten en die noemden we smalend 'mayonaise'. Ik zou dit ritueel jaren later nog meemaken als er opnieuw een of andere minister van justitie op stemmenjacht het P.C.B. met een bezoek vereerde.

Die dag stond ik perfect in 'Geef Acht'-houding mezelf voor te stellen bij kolonel S.B.H. Donckers, korpscommandant van het 9^e Li-regiment in Soest. Hij wilde weten waar ik vandaan kwam. Dat lijkt vandaag heel onwerkelijk, maar hij wilde ook de persoonlijke gegevens kennen van mijn toenmalig lief. Toen was het inderdaad nog de gewoonte en een ongeschreven wet om raad en toe-

stemming te vragen aan de korpsoverste vooraleer je in het huwelijksbootje stapte. Over dergelijke ongepaste en indiscrete verzoeken zou men vandaag de dag parlementaire vragen stellen, maar toen was dat een traditie en het werd algemeen aanvaard. Hij gaf geen opmerkingen of bezwaren over mijn liefdesleven (al had hij dat, achteraf beschouwd, misschien beter wel gedaan!).

Hij beëindigde het gesprek met een bizarre vraag: 'Ben jij toevallig familie van... Ackaert?' Dat was niet mijn vader of grootvader, maar net die neef die ooit in het kamp werd opgesloten. Ik antwoordde eerlijk dat ik de naam van die man ooit wel eens heb gehoord, maar de persoon zelf nooit had ontmoet. Dat was meer dan dertig jaar geleden en daar weet ik echt niks van. 'Oké, geen probleem! Ingerukt, je kunt gaan en tot morgen op het appel', antwoordde de kolonel. Ik stond op de gang en was toch een beetje verrast. Zat de staatsveiligheid hierachter? Ik zou er tot op vandaag een gezonde achterdocht aan overhouden. Waarom was men onlangs eigenlijk zo overmatig geïnteresseerd in die onschuldige huis-, tuin- en keukengesprekken die ik voerde met die opgesloten IS-strijder? (zie: Hoofdstuk 10. Angst).

Bommen, granaten en dus oorlogssituaties; ook daar was een voorgeschiedenis. Het zal wellicht mijn latere interesses een beetje verklaren. Palestijnse vluchtelingenkampen in Libanon, doorzeefde stadswijken in Beiroet, een exterrist als gids in Hebron, platgebombardeerde grenssteden in Syrië, mijnenvelden op de Golanhoogte, een Hezbollah-hoofdkwartier in Baalbek en ternauwernood ontsnapt aan de aanslag in Zaventem, het kan allemaal geen toeval zijn geweest. Opnieuw, de achterdocht onder de collega's werd gaandeweg steeds sterker en sommigen voelden zich zelfs geroepen daaraan iets te doen. Wisten zij veel dat heel lang geleden ook mijn vader aan de hand van zijn vader zelf bijna om het leven was gekomen tijdens een raid. Wisten zij ook niet dat mijn boekenkast uitpuilt van non-fictie over het Midden-Oosten, religie uit de Levant en mijn parate kennis verder gaat dan wat Het Laatste Nieuws en VTM op ons afvuren. Het weze hen vergeven!

Ook toen, op die bewuste namiddag van 28 mei 1944, waren er ramptoeristen. Het kasteel Ter Linden in Sint Michiels, een hoofdkwartier van de Duitse *Kriegsmarine* en een strategisch aflluisterstation, was die dag het doelwit van de geallieerden tijdens de operatie Ramrod 934. Nadien bleek dat daar ook het beruchte enigmatoestel werd gebruikt. Bij de eerste raid misten ze doel. Onmiddellijk daarna gingen veel Bruggelingen te voet op weg om de aangerichte schade te bekijken. Een of andere spion gaf nieuwe coördinaten door en de toestellen kwamen terug voor een tweede en een derde poging. De operatie was ge-

slaagd, maar het kostte het leven van veertig burgers. Vader en zoon Ackaert waren de dans ontsprongen. Anders was ik, de kleinzoon, er nu niet geweest om precies dezelfde waaghalzerijen over te doen. Zes dagen later landden de geallieerden in Normandië.

Langs moederszijde verneem ik jaren na datum opnieuw een klein geheimpje. Ik ben zonet begonnen in de Nieuwe Wandeling, de gevangenis van Gent en daar is het net opendeurdag. Open deuren in een gevangenis? Zonderling, maar toch waar! In heel wat gevangenissen kan men jaarlijks met familie en vrienden op bezoek en de sfeer opsnuiven waarin de partner, het lief of de zoon zijn werkuren slijt. Uiteraard is er geen contact met gedetineerden en de plaatsen waar je terechtkomt, zijn om veiligheidsredenen uiterst beperkt. Er volgt dan meestal koffie en gebak in de bezoekszaal, met tussenin een redevoering van een of ander directielid. Dergelijke bezoeken zijn uitermate populair, want iedereen die er niet werkt, wil wel eens weten hoe het er daar 'binnen' aan toe gaat. Omdat ze die ongezonde belangstelling beu waren, hebben sommige collega's hun familie en vrienden voorgelogen dat dergelijke bezoek niet langer mogelijk was. Die dag ga ik er heen met mijn echtgenote, mijn vader en mijn Franse schoonouders. Mijn moeder weigerde halsstarrig!

Heel toevallig en eigenlijk een beetje onverwacht word ik heel kort daarna overgeplaatst naar het P.C.B. in Brugge. Toevallig is daar diezelfde maand ook een opendeurdag. Het spreekt vanzelf dat het voor mijn achterban heel leerrijk is om op korte tijd twee verschillende gevangenissen te bezoeken. De gebouwen en de aanpak verschillen, de werkwijze is anders en daarenboven is er in Brugge als toemaatje ook nog de gevangenschool. Daar heeft directeur Hans Claus de leiding en een gesprek met die controversiële directeur is altijd een meerwaarde als je in de toekomst en een modern gevangenisbeleid gelooft. Op een van de tafeltjes in het klaslokaal staat mijn naam op een kartonnetje, want ik ben op dat moment nog steeds bezig met mijn opleiding. Ik toon fier het zwembad waar ik iedere ochtend eerst enkele baantjes trek. Mijn familie, en zij niet alleen, fronsen eventjes de wenkbrauwen. Wat een leuke job! Maar ook nu weigerde mijn moeder pertinent om mee te gaan en ik herinner me nog steeds haar woorden toen ik voorzichtig aankondigde dat mijn volgende werkplek een gevangenis zou worden. Heel stilletjes en heel kort: 'Werken in een gevang? Toch niks voor jou!' Voor die hardnekkige tegenstand is er een donkere verklaring.

Het leven hield niet op tijdens de oorlogsjaren in de Brugse binnenstad. In een chic restaurant op de Markt huwt de beeldschone hoogblonde tante van mijn moeder met een rijke Nederlander. Die is rijk geworden als zakenman er-

gens in Zeeland en dan is er van schaarste geen sprake tijdens het feest. Zijn zaken hebben duidelijk iets te maken met de Duitse bezetter en dat is men na de bevrijding niet vergeten. Ook in Nederland gaat men jagen op collaborateurs en ook hij gaat een tijdje de bajes in als collaborateur. In Nederland is men beter georganiseerd dan België. Beducht voor de volkswoede en corruptie 'zit' je die periode nooit in je eigen streek. Tante gaat dus ver weg op bezoek bij haar man, met aan de hand een klein meisje, mijn moeder. Wat toen is gebeurd en wat er toen bij haar is blijven hangen, weet ik niet. Ik kan het haar ook niet meer vragen want ze overleed in juli 2018. In elk geval moest ze van gevangenschappen niks meer weten. Ze verkondigde dikwijls de volgende, ietwat donkere stelling aan al wie het horen wilde: 'Mijn zoon kan me hardst treffen door zijn job kwijt te spelen, te scheiden én in de gevangenis te belanden.' Waar zit, of beter, waar werk ik nu? Inderdaad, de gevangenis en wat daaraan vooraf ging, moet je maar zelf uitvissen.

In dit werk wil ik, lichtjes erfelijk beïnvloed maar ook na een kwart eeuw voorgeschiedenis, de mooiste periode uit mijn loopbaan beschrijven. Een beetje treiterig als ik opnieuw oud-collega's van voordien tegen het lijf loop herhaal ik meestal die stelling. Die gasten uit 'den privé' hebben dan meestal een burn-out achter de rug, zijn medisch verplicht vervroegd op rust gegaan en zijn uiterlijk oud, kaal en heel onherkenbaar geworden. Jawel, werken in een gevangenis, het spijt me enkel dat ik er niet eerder aan begonnen ben. Het is vooral werken met 'mensen' en alles wat daarbij komt kijken. Sinds ik de laatste jaren vooral dienst gedaan heb op de afdeling B.Z.T./FAMILIAAL heb ik bij de keuze van het thema, de inhoud en de titel gekozen voor 'Seks in de gevangenis'! Leuke job, nietwaar?